

УДК 336.717

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ «BANCASSURANCE» У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ КОНГЛОМЕРАТІВ

Кремень В.М.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми

У статті досліджено роль концепції «bancassurance» в процесі створення і функціонування фінансових конгломератів, а також охарактеризовано сучасні моделі її реалізації.

The paper analyses the bancassurance-conception role in the process of creation and functioning of financial conglomerates, and also the modern models of its realization.

Ключові слова: bancassurance, фінансовий конгломерат, форми співпраці банківських установ та страхових компаній.

Актуальність проблеми. Фінансова глобалізація призвела до того, що розвиток фінансового ринку та діяльність фінансових посередників у світі на сьогоднішній день характеризується одночасним посиленням універсалізації та активізацією інтеграційних процесів. Універсалізація як загальносвітова тенденція функціонування фінансового ринку, перш за все, проявляється у розширенні спектру фінансових послуг окремих видів фінансових посередників. Інтеграція на початковому рівні призводить до об'єднання фінансових посередників, що працюють на одному сегменті фінансового ринку.

На більш високому рівні відбувається поєднання універсалізації та інтеграції, що проявляється у створенні універсальних інтегрованих фінансових посередників. В процесі діяльності фінансових посередників відбуваються структурні зрушення та зміни у їх діяльності, що призводить до виникнення нових їх видів і, зокрема, фінансових конгломератів. До обов'язкових учасників фінансового конгломератів відносять банківські установи та страхові компанії.

Співпраця банків та страхових компаній базується на одній з концепцій загальних фінансів – концепції «bancassurance».

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання взаємодії банків та страхових компаній, а також особливості банківського страхування досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: П. Арналь, Я. Бонне, М. Клапків, О. Мазуренок, М. Ніколенко, А. Плотніков, В. Фурман, І. Школьник, Ю. Власенкова, Н. Кузнецова, Г. Чернова та ін.

Водночас, дослідниками не приділяється увага сутності концепції «bancassurance» як основи співпраці банків і страхових компаній та як основи створення фінансових конгломератів.

Мета роботи полягає у обґрунтуванні ролі концепції «bancassurance» в процесі створення і функціонування фінансових конгломератів, а також визначення сучасних моделей і напрямів її реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція загальних фінансів є порівняно новою і сформувалася в середині 80-х рр. ХХ ст. у різних країнах майже одночасно [2]. Відтак французький термін «bancassurance» має італійський відповідник «bancari» та іспанський «bancoassurance».

Сутність «bancassurance» повинна розглядатися у вузькому та широкому значеннях (рис. 1). Основною метою впровадження цієї концепції в діяльність фінансових посередників є створення організації bancassurer, яка може задовольнити потреби клієнта у банківських та страхових послугах.

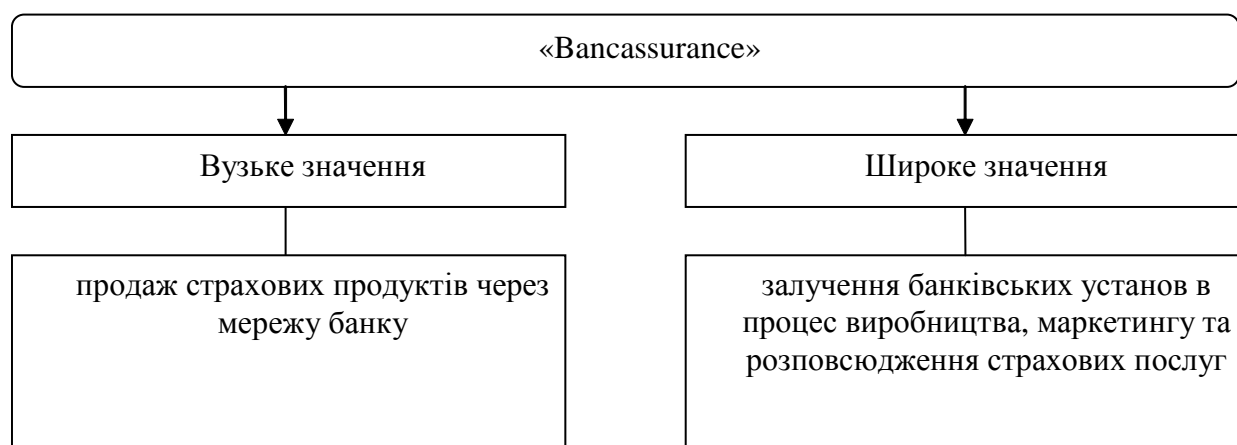

Рис. 1. Сутність терміну «bancassurance»

Концепція «bancassurance» як форма взаємодії страховиків і банків

набула розповсюдження спочатку в країнах Європейського співтовариства у сфері надання послуг зі страхування життя (рис. 2). Відтак найбільший розвиток bancassurance отримала в країнах Південної Європи.

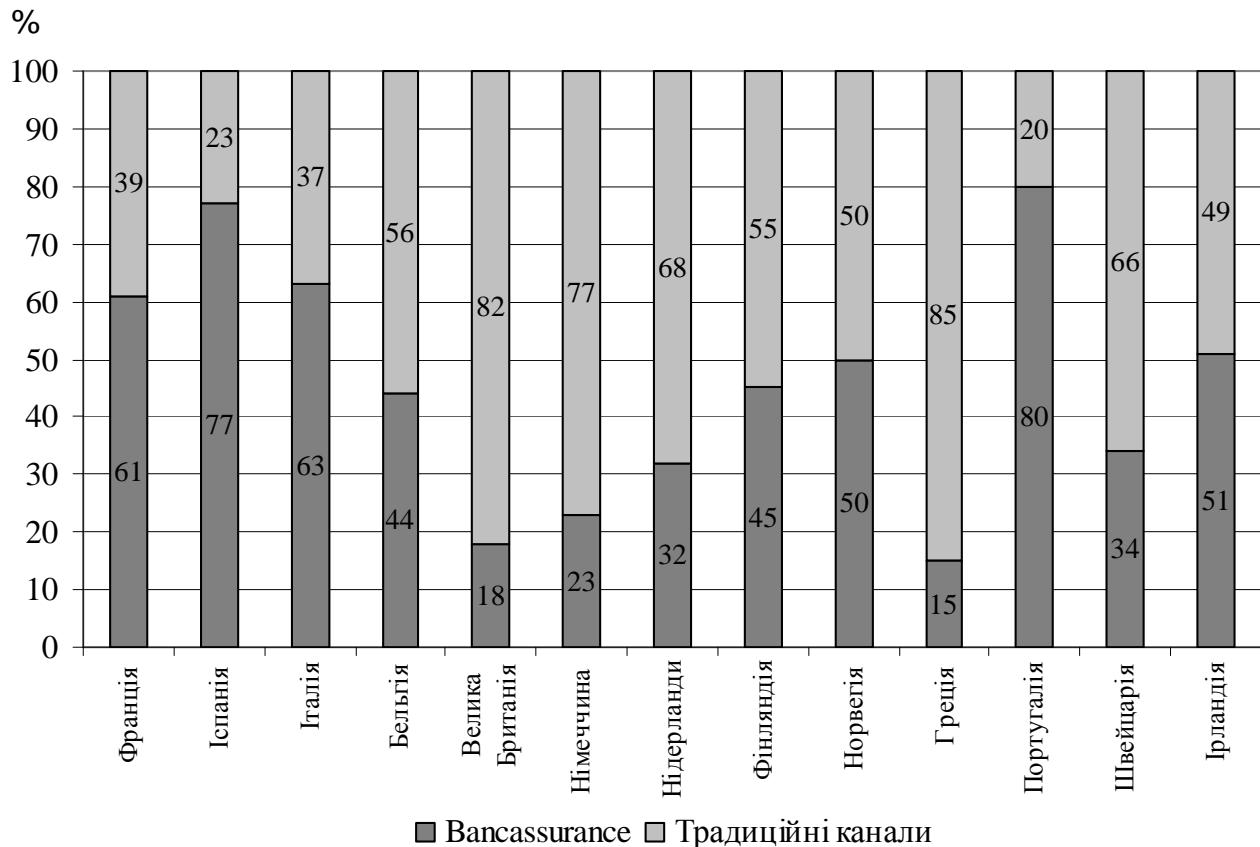

Рис. 2. Канали продажу страхових продуктів у країнах ЄС

На практиці концепція «bancassurance» реалізується за допомогою різних моделей (табл. 1). На основі їх аналізу можна стверджувати, що фактично такі форми як спільне підприємство банку та страхової компанії, їх злиття і поглинання та заснування банком страхової компанії призводять до створення фінансового конгломерату.

Батьківщиною фінансових конгломератів є Сполучені Штати Америки, де цей вид фінансових посередників з'явився ще на початку ХХ ст. Водночас в сучасному варіанті свого функціонування фінансові конгломерати вперше виникли в Європі.

Припинення діяльності фінансових конгломератів у США в 30-х рр. минулого століття пояснюються наслідками Великої депресії – масові банкрутства банків, які були залучені в індустрію інвестиційних послуг. У 1933 було прийнято закон Гласса-Стігалла (Glass-Steagall Act), який

визначив різницю між комерційними та інвестиційними банками. З цього моменту банки повинні були обрати напрям спеціалізації – банківська справа або інвестиційний бізнес [3].

Таблиця 1. Основні моделі співпраці банку та страхової компанії в процесі реалізації концепції «bancassurance»

№ з/п	Модель «bancassurance»	Приклади
1	Дистрибуторська угода або стратегічний альянс	La Poste & CNP (Франція), Commerzbank & Generali (Німеччина), Deutsche Bank & Zurich FS (Німеччина), Legal & General / Barclays / Alliance & Leicester (Велика Британія)
2	Спільне підприємство	Postbank & HDI Versicherung (Німеччина), Delta Lloyd & ABN AMRO (Нідерланди), Groupama & Société Générale (Groupama Banque, Франція), Caisses d'Épargne & CNP (Ecoreuil Vie, Франція)
3	Злиття і поглинання банками страхових компаній	придбання ING BBL (Португалія), придбання Lloyds Abbey Life & Scottish Life (Велика Британія), придбання Citibank Travellers Group (Citigroup, США), придбання AXA Banque Directe (Франція), придбання Credit Suisse Winterthur (Швейцарія)
4	Банк створює нову страхову компанію (grienfield)	CS Life (Credit Suisse) Swiss Life (UBS) Barclays Life (Barclays) DB Vita (Deutsche Bank, Italy) Banque AGF (AGF, France)

У 1956 році існуючі обмеження було доповнено законом про банківські холдингові компанії (Bank Holding Company Act), яким було створено бар'єр між банками та страховими компаніями. Цей закон акцентував увагу на ризиках страхових компаній, які виникають при співпраці з банками і є складними з точки зору кількісної оцінки.

У кінці 90-х рр. відбулося реформування системи регулювання фінансового ринку. У 2000 році у США вступив в силу закон Гремма-

Ліча-Блайлі (Gramm-Leach-Bliley Act), який замінив закон Гласса-Стігалла. Новий закон дозволяв допускати банківські холдингові компанії до злиття з компаніями виключно фінансового сектору, до яких відносились страхові компанії. В Італії після прийняття Закону Амато 30 липня 1990 р. та ряду директив банкам було дозволено вкладати капітал в страхові компанії. Для цього законодавством було визначено наступні форми:

- придбання банком частки в капіталі страхової компанії, і навпаки;
- створення банком і страховою компанією спільного відділення;
- банк продає страхові поліси однієї або декількох партнерських страхових компаній.

У 1991 році в Іспанії було усунуто законодавчу заборону щодо продажу банками страхових продуктів [2].

У Франції каталізатором створення фінансових конгломератів стали фінансові та податкові стимули, які були встановлені наприкінці 90-х рр. У 1998 році законодавством було знижено рівень оподаткування доходів від продажу страхових продуктів строком понад 8 років [6]. Це призвело до того, що страховими продуктами зацікавилися банківські установи. Окрім того, відсутність заборони банкам купувати акції страхових компаній або створювати свої страхові компанії призвело до активного процесу створення фінансових конгломератів. У Франції фінансові конгломерати, як правило, функціонують у формі банкострахових груп.

Вітчизняний досвід свідчить, що найбільш використовуваною моделлю співпраці банку та страхової компанії в процесі реалізації концепції «bancassurance» є *grienfield* – створення банком власної страхової компанії. Також часто використовується модель злиття і поглинання.

Концепція «bancassurance», яка виникла у країнах Західної Європи, орієнтована на співпрацю між банком і страховою компанією перш за все у сфері life-страхування (рис. 3). Це поєднання в свій час було відповіддю на загострення конкуренції на банківському ринку і дозволило вкладникам банків отримувати додаткові доходи. Також страхування життя стало через канали bancassurance реалізовувалося при іпотечному кредитуванні, яке активно розвивалося у 70-80-і рр. ХХ ст. [4].

В Україні, як і в інших країнах СНД, на сьогоднішній день реалізовано

особливий варіант bancassurance. Хоча страхові компанії готові запропонувати широкий спектр продуктів банківського страхування (табл. 2), водночас стрімкий розвиток характерний для співпраці банківських установ і страховиків у сфері так званого умовно обов'язкового страхування (страхування застави, страхування позичальників і т.ін.) [1]. При страхуванні ризиків контрагентів та інсайдерів банку по усім договорам страхування вигодонабувачем виступає банківська установа.

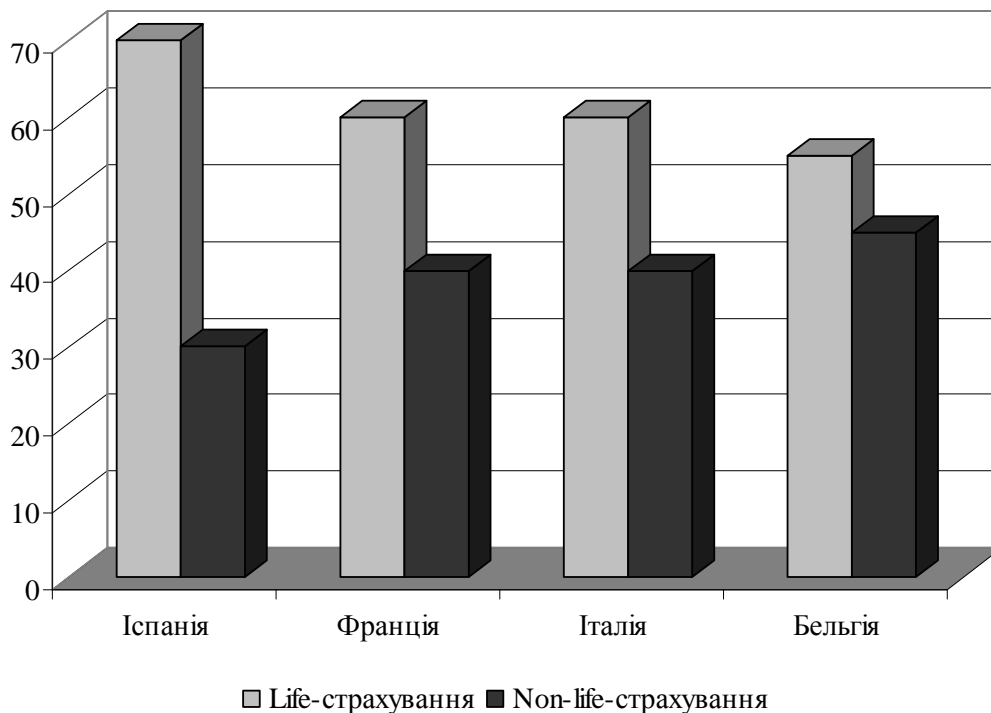

Рис. 3. Дистрибуція страхових полісів через банківські вікна та банківських страховиків

Основним напрямом банківського страхування в Україні є страхування заставного майна – 75-85 % банківського страхування, оскільки цей страховий продукт є обов'язковою умовою отримання кредиту. Водночас спостерігається тенденція підвищення попиту з боку банківських установ на послуги страхування власних ризиків, кредитів, що видаються банком, а також майна. Слід зазначити, що ВВВ-страхування в Україні є нерозвиненим. Дещо вищий рівень розвитку страхування Bankers Blanket Bond спостерігається в Росії: відповідний поліс мають понад 20 банків.

У процесі взаємодії та співпраці банк та страхова компанія як учасники

фінансового конгломерату керуються конкретними цілями та мотивами. Так, факторами, що визначають зацікавленість банку у співпраці з страховою компанією, є наступні:

1. отримання додаткових доходів у вигляді комісійних за продаж страхових продуктів;
2. доступ до страхових резервів;
3. утримання клієнтів на основі надання їм інтегрованих фінансових продуктів.

Таблиця 2. Страхові продукти «bancassurance» в країнах СНД

Види страхування	Страхові продукти, що покривають	
	ризик банківської установи	ризик контрагентів/інсайдерів банку
Особисте страхування	1. Страхування персоналу: – страхування від нещасних випадків; – медичне страхування; – страхування життя	1. Страхування позичальників: – страхування життя; – страхування працездатності; 2. Страхування власників пластикових карток
Майнове страхування	1. Страхування нефінансових цінностей банку; 2. Страхування цінностей при зберіганні та перевезенні; 3. Страхування від електронних злочинів; 4. Страхування пластикових карток; 5. Страхування збитків від перерви в діяльності та ін.	1. Страхування застави
Страхування відповідальності	1. Страхування професійної відповідальності працівників; 2. Страхування відповідальності банків за непогашення банком своїх боргових зобов'язань	1. Страхування відповідальності за непогашення боргу перед банком

До основних мотивів страхових компаній щодо співпраці з банківськими установами можна віднести:

1. зниження витрат;
2. диверсифікація каналів продажу;
3. збільшення кількості клієнтів;
4. вихід на нові ринки;

5. більш швидке охоплення ринку без розбудови власної дистрибутерської мережі.

Висновки. Концепція «bankassurance» має великий потенціал та перспективи розвитку. Успіх bankassurance пояснюється системою факторів: співпраця на стратегічних засадах, її тривалість, ефективна комунікація, індивідуальний підхід до клієнта, ефективне просування та маркетингова підтримка та ін.

У Західній Європі та США концепція «bankassurance» почала впроваджуватися у фінансову практику в умовах зрілості фінансового ринку: страхування життя і пенсійні продукти стали доречним доповненням до традиційних заощаджувальних банківських послуг. В Україні, як і у ряді інших країн СНД, розвиток bankassurance відбувається в умовах становлення банківського та страхового ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Габидулин И.А., Лушниченко В.Н. Bankassurance по-эсэньгеевски // Мир денег.– 2007. – №8 (86).– С. 54-59.
2. Кузнецова Н.П., Чернова Г.В. Конвергенция в сфере банковских услуг // Вестник СПбГУ. Сер. 5. – 2001. –№ 4 (№ 29). –С.20-25.
3. Мандрик Р., Шеховцев М. Финансовые конгломераты: причины возникновения, достоинства, недостатки // <http://investorov.net/teory/11.html>
4. Фурман В. Світовий досвід комплексного страхування банківських ризиків// Банківська справа. – 2004. – №5. – С. 118-122.
5. Фурман В.М. Формування ефективної стратегії взаємодії страхових компаній та банків // Фінанси України. – 2003. – №1. – С.137-141.
6. Marjorie Chevalier, Carole Launay and Berangere Mainguy. Analysis of Bancassurance and its status around the world // Focus. – 2005.– October.